

Konwencja z Aarhus a prawna ochrona złóż węgla brunatnego w Polsce

WPROWADZENIE

Aktywny udział przedstawicieli społeczności lokalnej w procesie przygotowania inwestycji poprzez konsultacje społeczne, które dają możliwość wpływu na zakres potencjalnego oddziaływania inwestycji na środowisko, jest jednym z istotnych czynników funkcjonowania demokratycznego państwa. Bez tego uczestnictwa niemożliwe jest zapewnienie przejrzystości procesu inwestycyjnego oraz poszanowania interesów poszczególnych interesariuszy. Istotne jest także wyważenie roli i interesów wszystkich stron, uczestników procesu inwestycyjnego, aby konsultacje społeczne nie prowadziły do blokowania inwestycji, ale pozwalały na zrównoważenie możliwych korzyści i kosztów planowanych inwestycji. W przygotowaniu procesu inwestycyjnego konieczne jest zatem dokonanie całościowej oceny długoterminowych konsekwencji realizacji inwestycji dla poszczególnych grup interesariuszy.

Szczególne znaczenia dla realizacji inwestycji w sektorze energii (m.in. kopalni, elektrowni, sieci przesyłowych i gazociągów) nabierają wymogi konwencji z Aarhus z 25.06.1998 r. o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska. Jest ona jednym z istotnych narzędzi wpływania przedstawicieli społeczności lokalnej na kierunki i zakres inwestycji środowiskowych, w tym w sektorze energii. Konwencja nie jest nakierowana bezpośrednio na ochronę środowiska, ale na respektowanie prawa człowieka do życia w czystym środowisku, co się wiąże z prawem do uzyskania informacji o inwestycjach potencjalnie wpływających na środowisko.

Konwencja z Aarhus została ratyfikowana przez większość państw członkowskich UE, w tym Polskę, co oznacza obowiązek jej wdrożenia do ustawodawstwa w krajach sygnatariuszach, gdyż jej zapisy nie mogą być stosowane bezpośrednio, a jedynie jej wymagania, analogicznie jak w przypadku dyrektyw unijnych, powinny zostać ujęte w krajowym ustawodawstwie. Oznacza to, że konwencja z Aarhus jest jedynie, co ma potwierdzenie w praktyce orzecznictwa sądowego w Polsce [*Komentarz...*, 2005], zobowiązaniem władz państwa ratyfi-

kującego tę konwencję, do podjęcia działań legislacyjnych i ustanowienia przepisów, które będą wymuszały stosowanie jej wymogów. Sposób stosowania konwencji w kraju wynika zatem z tego, jak została ona ujęta w przepisach.

Wymagania konwencji nakazują organom państwa m.in. zapewnienie niezbędnej spójności między poszczególnymi regulacjami wydanymi dla jej realizacji oraz zakazują jakichkolwiek form dyskryminacji w dostępie do informacji¹. Konieczne jest również przyjęcie w krajach sygnatariuszach przepisów, które pozwalają zainteresowanym osobom (grupom osób) uczestniczyć w przygotowywaniu planów i programów, których realizacja wpłynie na stan środowiska naturalnego, co ma umożliwić zaangażowanie społeczności lokalnych w proces inwestycyjny w jego wczesnych etapach, kiedy możliwe jest dokonanie zmian w jego zakresie i kierunkach. Oznacza to także, że konwencja może stać się skutecznym narzędziem wpływu społeczności lokalnej na wszelkie formy inwestycji, które mogą wpływać na stan środowiska.

Praktyka w tym zakresie w poszczególnych krajach może zatem stać w sprzeczności z duchem konwencji, a nawet z jej wymaganiami. O tym, że praktyka i założenie konwencji nie współgrają świadczy fakt, że w wypadku wielu przygotowywanych inwestycji stosuje się literalnie przepisy krajowe wynikające z konwencji, które uniemożliwiają jednak udział społeczności w przygotowaniu inwestycji. Dostępne badania [Hartley i Wood, 2005] wskazują, że do przyczyn braku skutecznego społecznego uczestnictwa w przygotowaniu procesu inwestycyjnego należy zaliczyć:

- niewielką wiedzę na temat procesu planowania, przepisów prawa oraz wymagań dotyczących odpadów,
- zły dostęp do informacji,
- trudności w dostępie do tanich porad prawnych,
- brak zaufania do przedsiębiorstw, których działalność wiąże się z powstawaniem dużej ilości odpadów,
- występowanie syndromu NIMBY²,
- brak realnej możliwości wpływania na proces podejmowania decyzji,
- małą skuteczność działań społecznych służących wpłynięciu na kierunki procesu inwestycyjnego,

¹ Organy administracji mogą odmówić ujawnienia informacji dotyczącej projektu inwestycyjnego, jeżeli są one związane z bezpieczeństwem kraju, bezpieczeństwem publicznym, ochroną prywatności oraz względami ochrony środowiska. W sytuacji odmowy odpowiednie władze są jednak zobowiązane do wyjaśnienia powodów zatajenia informacji istotnych dla stanu środowiska i jakości życia społeczności lokalnej.

² Syndrom NIMBY (ang. *Not In My Back Yard* – nie na moim podwórzu) polega na tym, że ogólnie badania opinii społecznej wykazują poparcie dla realizacji danego rodzaju inwestycji, która jednak wiąże się z oporem społeczności zamieszkującej region, w którym ta inwestycja ma zostać zlokalizowana. Koncepcja ta nie oddaje w pełni źródeł protestów społecznych. Por. szerzej m.in. [Wolsing, 2000, 2007; Łucki, Misiak, 2010; Frączek 2008].

- ograniczenia proceduralne dotyczące m.in. krótkiego czasu na przeprowadzenie konsultacji, co utrudnia przygotowanie odpowiedniej dokumentacji przez społeczności lokalne.

Dla skutecznego oddziaływania przez społeczeństwo na proces przygotowania inwestycji konieczne jest zatem stworzenie warunków do [Hartley, Wood, 2005]:

- uczestnictwa przedstawicieli społeczności lokalnej w przygotowaniu inwestycji już na bardzo wczesnym etapie procesu inwestycyjnego,
- zagwarantowania dostępu do informacji,
- przeprowadzenia konsultacji społecznych,
- zebrania wniosków zgłaszanych przez społeczności lokalne,
- uwzględnienia opinii społecznych w trakcie przygotowania inwestycji.

Wnioski z dostępnych badań oraz analiza przypadków mogą wskazywać, że często konsultacje społeczne jedynie formalnie wpływają na przebieg procesu inwestycyjnego. W rzeczywistości bowiem przeprowadzający konsultacje nie uwzględniają ich wyników w ostatecznym kształcie projektu inwestycyjnego. Brak uwzględniania wyników konsultacji społecznych jest istotną barierą dla rozwoju krajowego rynku energii.

Dostępne badania przeprowadzone w krajach Europy Zachodniej wykazały, że podejście to jest istotną barierą dla upowszechniania nowych źródeł energii, co utrudnia modernizację całego sektora energii. Aby dokonać modernizacji sektora energii konieczne jest m.in. zastąpienie mechanizmu DAD (ang. *decide – announce – defend* = zdecyduj – ogłoś – broń), w którym mamy do czynienia z narzucaniem przez decydentów swych poglądów mechanizmem CCMP (ang. *consult – consider – modify – proceed* = konsultuj – uwzględniaj – modyfikuj – buduj), czyli podejściem „z dołu do góry”, polegającym na szerokim uczestniczeniu społeczeństwa w realizacji inwestycji energetycznych, łącznie z udziałem własnościowym [Łucki, Misiak, 2010].

Celem opracowania jest przedstawienie uwarunkowań stosowania konwencji z Aarhus w Polsce. Główny nacisk został położony na kwestię referendum dotyczącego złoża węgla brunatnego w pobliżu Legnicy oraz protesty społeczne dotyczące budowy kopalni węgla brunatnego w pobliżu jeziora Gopło. W końcowej części opracowania dokonano oceny stosunku przedstawicieli rządu do tych protestów oraz braku ich wpływu na prowadzoną w kraju politykę energetyczną.

POLITYKA ENERGETYCZNA A PRZYSZŁA ROLA WĘGLA W POLSCE

Przyjęta w 2009 r. „Polityka energetyczna Polski do 2030 r.” zakłada, że w kraju w dalszym ciągu dominującym źródłem energii pozostanie węgiel kamienny i brunatny. Sytuacja ta będzie utrzymywana pomimo jednoznacznych, przywoływanych w licznej literaturze, negatywnych konsekwencji stosowania tego

paliwa, które uniemożliwią zrealizowanie przez Polskę celów pakietu energetyczno-klimatycznego oraz nadrobienie zaległości cywilizacyjnych związanych z modernizacją sektora energii.

Oczekiwania przedstawicieli krajowej branży górniczej, zainteresowanych utrzymaniem swej obecnej dominującej pozycji, nie spotykają się jednak z szerokim społecznym poparciem. Przeprowadzone badania ankietowe wskazują bowiem, że społeczeństwo opowiada się za stopniowym zmniejszaniem wykorzystania węgla w sektorze energii w Polsce (59% głosów za, 20% przeciw oraz 21% – brak opinii) [Latek, 2005]. Na oczekiwania społeczne dotyczące ograniczenia roli węgla kamiennego wskazuje także krajowy sondaż z 2008 r., w którym węgiel, jako preferowane przyszłe źródło energii, został wskazany jedynie przez 7% ankietowanych [Bołtromiuk, Burger, 2008]. Fakt, że w społeczeństwie rośnie świadomość negatywnych konsekwencji ekologicznych stosowania węgla jest pomijany przez decydentów gospodarczych, mimo że poparcie społeczne dla zmian ułatwia podejmowanie działań zmierzających do tworzenia mocy wytwórczych energii elektrycznej opartych na bardziej ekologicznych źródłach energii, głównie gazie ziemnym, energii jądrowej i OZE.

Negatywne dla branży górniczej wyniki badań opinii społecznej nie są rozpowszechniane w masowych mediach, co ułatwia ochronę pozycji branży górniczej. Wyniki sondażu nie wpływają także na zmianę nastawienia decydentów rządowych do utrzymywania dominującej pozycji węgla kamiennego w strukturze źródeł energii. W krajowych mediach przedstawia się węgiel jako optymalne, tradycyjne źródło energii pierwotnej i wskazuje, że jest to gwarant bezpieczeństwa energetycznego Polski. Jednocześnie działania służące blokowaniu inwestycji branży górniczej są przedstawiane jako zagrażające bezpieczeństwu energetycznemu kraju [Badera, 2010; Kasztelanowicz, Ptak, 2009; Naworyta, 2009]. Większość dostępnych w kraju publikacji pomija także fakt, że w Polsce rośnie import węgla kamiennego oraz utrzymuje się brak konkurencyjności cenowej tego paliwa jako źródła energii elektrycznej³.

Kontynuowanie obecnej prowęglowej polityki energetycznej oznacza konieczność realizacji wielu inwestycji służących przygotowaniu nowych złóż węgla kamiennego, stąd m.in. podjęcie przez rząd działań zmierzających do ochrony złóż węgla kamiennego i brunatnego, aby zagwarantować w przyszłości możliwość wydobycia tych zasobów. Realizacji tego celu służy planowane przygotowanie przez rząd projektów przepisów, zgodnie z którymi zostanie wprowadzona ochrona zasobów górniczych, na których w przyszłości mogą powstać kopalnie węgla kamiennego i brunatnego. Przepisy te umożliwią m.in. wprowadzenie zakazu zabudowy terenów przewidzianych pod ewentualne przyszłe kopalnie oraz wymuszą ograniczenie działalności gospodarczej na atrakcyjnych dla branży górniczej obszarach. Trzeba podkreślić, że kopalnie te ewentu-

³ W społeczeństwie brak świadomości dotyczącej dotowania branży węgla kamiennego w Polsce.

alnie powstaną nie dzięki działaniu przedsiębiorstw górniczych, które przekonają społeczność lokalną do poparcia realizacji inwestycji, ale dzięki polityce rządu, który opracuje i wprowadzi przepisy, dzięki którym przyszłe kopalnie będą mogły zostać łatwiej wybudowane.

Projekty przepisów dotyczące ochrony przestrzeni niezbędnej do dalszego funkcjonowania kopalń zostaną przygotowane w ramach realizacji celów wykonawczych nowo przyjętej „Polityki energetycznej Polski do 2030 r.” [Program..., s. 8 i 9] (tab. 1.).

Tabela 1. Wybrane działania służące ochronie zasobów

„Polityka...”	Opis działań
Działanie 2.3.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identyfikacja krajowych zasobów strategicznych węgla kamiennego i brunatnego oraz ich ochrona poprzez ujęcie w planach zagospodarowania przestrzennego. ▪ Zabezpieczenie dostępu do zasobów strategicznych poprzez realizację przedsięwzięć inwestycyjnych, jako inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.
Sposób realizacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wprowadzenie do ustawy <i>Prawo geologiczne i górnicze</i> oraz ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym przepisów umożliwiających objęcie ochroną zasobów strategicznych węgla kamiennego i brunatnego (udokumentowanych i perspektywicznych), które zostały zamieszczone na mapach geologicznych, oraz wskazanie kryteriów wyboru złóż do ich ochrony – 2010 r. 2. Wydanie rozporządzenia w sprawie wykazu złóż węgla kamiennego i brunatnego o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa energetycznego kraju – 2010 r. 3. Wprowadzenie do koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju oraz sukcesywne wprowadzanie do wojewódzkich i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zagadnień ochrony przed dalszą zabudową wskazanych w ww. rozporządzeniu złóż węgla kamiennego i brunatnego o strategicznym znaczeniu dla bezpieczeństwa energetycznego kraju – 2010 r. 4. W przypadku braku inwestora upoważnienie właściwego organu rządowego lub innego podmiotu do pełnienia funkcji inwestora zastępczego – 2010 r. 5. Wprowadzenie procedur ułatwiających skuteczną kontrolę organów państwa nad ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczącymi umożliwienia podjęcia działalności wydobywczej na terenach, gdzie udokumentowano złoża węgla brunatnego i kamiennego o znaczeniu strategicznym dla gospodarki państwa – 2010 r. 6. Wprowadzenie do koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju zapisów chroniących udokumentowane złoża węgla przed dalszą zabudową infrastrukturalną (w szczególności obszarów zalegania węgla brunatnego) – 2010 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Polityka..., 2009].

Opracowywane przepisy, zgodnie z wymaganiami konwencji z Aarhus, powinny uwzględniać kwestię przeprowadzenia konsultacji społecznych, które w założeniu mają doprowadzić do uzyskania poparcia dla realizacji tych inwestycji. Podjęte działania legislacyjne pozwolą zatem stworzyć ramy praw-

ne, w których zostanie przyjęta procedura dotycząca sposobu pozyskiwania terenów pod przyszłe kopalnie. Istotne jest także to, że rząd zastrzegł sobie prawo do ingerencji w plany zagospodarowania przestrzennego kraju tak, aby realizować swoje cele (w tym wypadku cele branży węglowej)⁴. Przyjęcie tego rozwiązania oznacza pominięcie wymagań konwencji z Aarhus przez krajowych decydentów oraz nieliczenie się z oczekiwaniami społecznymi co do prowadzenia polityki energetycznej kraju.

REFERENDUM W GMINACH W POBLIŻU LEGNICY

Jednym ze złóż, które według założeń „Polityki energetycznej Polski do 2030 r.” zostanie poddane ochronie, jest złożo węgla brunatnego znajdujące się w pobliżu Legnicy. Oznacza to, że na terenach, na których w przyszłości może być prowadzona eksploatacja złoża, w ramach ochrony jego dostępności nie będzie możliwe prowadzenie nowej zabudowy oraz ograniczona zostanie możliwość rozwijania działalności gospodarczej.

Z punktu widzenia społeczności lokalnej zamieszkującej teren, na którym zlokalizowane jest złożo, oznacza to prawdopodobnie prawie piętnastoletni okres oczekiwania na decyzję o budowie elektrowni oraz być może, jeśli decyzja o budowie zostanie podjęta, konieczność przeprowadzki na inne tereny. Jeśli przez tak długi czas nie będzie postępował rozwój tego terenu, nieuchronnie doprowadzi to do jego degradacji oraz do migracji mieszkańców, co ułatwi podejmowanie ewentualnych działań zmierzających do budowy kopalni.

Aby uniknąć ewentualnych protestów społecznych, decydenci byli zainteresowani, aby decyzja o zapewnieniu terenu pod przyszłą kopalnię została uwiarygodniona przez uzyskanie poparcia społeczności lokalnej. Uzyskanie wsparcia społeczności lokalnej oznacza m.in. zmniejszenie ryzyka zaskarżenia decyzji o budowie kopalni i zabezpieczeniu złóż do organów Komisji Europejskiej, stąd działania podejmowane przez przedstawicieli kopalni, służące przekonaniu mieszkańców gmin, na terenie których ma powstać kopalnia, żeby w referendum przegłosowali jej budowę. Rozwiązanie to jest najkorzystniejsze dla kopalni, gdyż zwalnia branżę górnictw z podejrzeń o manipulację oraz pozwala tworzyć przekaz medialny o akceptacji społecznej dla dalszego utrzymywania silnej pozycji tej branży. Uzyskując w referendum poparcie dla odkrywki kopalnia

⁴ Oznacza to, że według założeń „Polityki energetycznej Polski do 2030 r.” to rząd będzie w dalszym ciągu odpowiedzialny za kwestie zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju. Co równie ważne – podejmowane działania są nakierowane na wspieranie jednej branży przy całkowitym pominięciu innych branż sektora energii. Jest to zatem kolejny przykład sytuacji, w której rząd ustępuje przed lobby górnictw w Polsce. Koszty tego ustępstwa poniesie całe społeczeństwo.

mogła zyskać bardzo mocny argument za realizacją inwestycji i przynajmniej na kilka lat „zamknąć usta” przeciwnikom odkrywki.

Powyższe rozumowanie tłumaczy powody aktywnego zaangażowania się kopalni w akcję promocyjną przed referendum zorganizowanym przez samorządy w sześciu gminach koło Legnicy, na których terenie według założeń ma być prowadzone wydobywanie węgla brunatnego. Mimo prowadzonej akcji promocyjnej propozycja budowy kopalni odkrywkowej spotkała się z bardzo ostrą negatywną reakcją lokalnej społeczności przeciwnej tej inwestycji. W przeprowadzonym we wrześniu 2009 r. referendum 94% mieszkańców podlegnickich gmin wypowiedziało się przeciw budowie kopalni (tab. 2).

Tabela 2. Frekwencja i wyniki referendum w gminach w pobliżu Legnicy

Nazwa gminy	Frekwencja [%]	Głosy przeciw [%]
Kunice	64,7	97,3
Ruja	63,0	95,0
Lubin	53,4	93,0
Miłkowice	48,6	93,8
Prochowice	43,1	92,8
Ścinawa	37,1	90,9
Średnio	51,5	93,8

Źródło: [stop-odkrywce.pl].

Należy podkreślić, że referendum charakteryzowało się bardzo wysoką (jak na krajowe standardy) frekwencją, co dowodzi dużego zaangażowania społeczności lokalnej w działania służące zapobieżeniu decyzji o ewentualnej eksploatacji złoża na terenie tych gmin. Wynik referendum nie jest wiążący, choć przedstawiciele ministerstw gospodarki i środowiska zapewniali, że przyszłe inwestycje będą konsultowane społecznie [Kałucki, Baca, 2009]. Oznaczać to może, że uznają obecne referendum za niewiążące i spodziewają się jego powtórzenia lub też oczekują, że uda się pominąć wyniki referendum w dalszych pracach dotyczących ochrony przestrzeni na potrzeby krajowych kopalń węgla.

Dotychczas żadna z instytucji rządowych nie potwierdziła formalnie, że wyniki referendum zostaną w jakiejkolwiek formie uwzględnione w założeniach polityki energetycznej państwa. Istotne jest również, że decydenci rządowi dążą do pomijania wyników referendum w debacie o przyszłości regionu. Podejmowane próby pominięcia wyników referendum w gminach w pobliżu Legnicy świadczą o zamiarze obejścia zapisów konwencji oraz o marginalizacji jej znaczenia.

Jedyną instytucją, która podjęła działania przeciwne budowie kopalni, był Marszałek Województwa Dolnośląskiego, który nie wyraził zgody na zapewnienie terenu pod przyszłą kopalnię węgla brunatnego „Legnica” w projekcie

zmian wojewódzkiego planu zagospodarowania przestrzennego. Oznacza to, że jedynie działanie rządu, który zastrzegł sobie prawo do wpływania na plan zagospodarowania przestrzennego, może wpłynąć na przeznaczenie tych terenów pod budowę kopalni odkrywkowej. Niepokojące jest jednak dalsze konsekwentne pomijanie przez przedstawicieli rządu apeli społeczności lokalnej o wstrzymanie prac nad odkrywką.

Wyniki tego referendum oraz towarzyszące mu protesty społeczne zostały całkowicie pominięte w dokumencie „Polityka energetyczna Polski do 2030 r.” W sprawozdaniu z konsultacji społecznych [*Raport...*, 2009] wspomniano o nich, podkreślając jednak, że w celu zapewnienia możliwości eksploatacji strategicznych złóż węgla w przyszłości postanowiono o utrzymaniu zapisu dotyczącego ochrony tych złóż. Przyjęcie tego rozwiązania wskazuje, że całkowicie pominięto wyniki konsultacji społecznych, a ich przeprowadzenie było jedynie dopełnieniem wymogu formalnego. Dostępne badania wskazują równocześnie [Bednarz i in., 2010a, 2010b], że w Polsce pomijanie wyników konsultacji społecznych jest powszechnym postępowaniem władz.

Wobec obojętnej postawy rządu społeczny komitet „STOP Odkrywce”, który doprowadził do przeprowadzenia referendum w gminach pod Legnicą podjął dalsze działania w celu rozpowszechnienia wyników referendum wśród szerokich grup społeczeństwa oraz zainteresowania tą tematyką decydentów. Działania te nie przyniosły jak dotąd jednoznacznych oczekiwanych efektów w postaci deklaracji o odstąpieniu od planów budowy tej kopalni.

BUDOWA ODKRYWKI TOMISŁAWICE A NISZCZENIE EKOSYSTEMU WOKÓŁ JEZIORA GOPŁO

Przykładem ignorowania oczekiwań społecznych co do prowadzenia ekologicznej polityki energetycznej są także prace realizowane przez Kopalnię Węgla Brunatnego „Konin” (KWB „Konin”) zmierzające do rozpoczęcia wydobycia węgla brunatnego z odkrywki Tomisławice zlokalizowanej w pobliżu jeziora Gopło. Eksploatacja odkrywki ma stanowić źródło węgla brunatnego dla Elektrowni Pątnów.

Mieszkańcy oraz władze samorządowe sąsiednich gmin protestują przeciw budowie tej odkrywki, gdyż obawiają się, że prowadzenie eksploatacji złoża doprowadzi do zatrucia wód jeziora zanieczyszczanych wodami z terenu odkrywki. Kopalnia bowiem w celu osuszenia terenu odprowadza wodę z przygotowywanego wyrobiska bez oczyszczania do jeziora Gopło. Odprowadzanie zanieczyszczonych wód nie spotkało się ze zdecydowaną reakcją instytucji odpowiedzialnych za gospodarkę wodną w kraju (m.in. Generalnego Inspektora

Ochrony Środowiska oraz Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej), co wskazuje na wsparcie instytucji państwa dla realizacji tej inwestycji.

W dalszej perspektywie prowadzenie eksploatacji kopalni może doprowadzić do wyschnięcia jeziora, co będzie się wiązało z obniżaniem poziomu wód gruntowych, które będzie towarzyszyło prowadzeniu eksploatacji wyrobiska. W celu przeciwdziałania temu zjawisku przewiduje się odprowadzanie wody z odkrywki do jeziora, co dodatkowo może zwiększyć jego zanieczyszczenie. Mimo trwających protestów społeczności lokalnej oraz groźby zniszczenia unikatowego ekosystemu wokół jeziora Gopło, KWB „Konin” prowadzi prace przygotowawcze służące rozpoczęciu eksploatacji złoża.

PODSUMOWANIE

Dla ochrony społeczności lokalnej przed skutkami prowadzenia prowęglowej polityki energetycznej konieczne jest rzeczywiste stosowanie konwencji z Aarhus oraz przepisów o ochronie środowiska. Gdyby te przepisy były w pełni respektowane w Polsce, wówczas koszty ochrony środowiska ponoszone przez kopalnie wpłynęłyby na ograniczenie skali działania branży górniczej. Bariera dla dalszego utrzymywania elektrowni opalanych węglem powinna być również konieczność wypełnienia międzynarodowych zobowiązań Polski dotyczących ograniczenia emisji zanieczyszczeń atmosfery.

Działania służące uruchomieniu kopalni węgla brunatnego w pobliżu Legnicy oraz jeziora Gopło są przejawem narzucenia społeczności lokalnej woli decydentów gospodarczych oraz zrealizowania prac służących interesom branży górniczej. Ich istotnym elementem jest całkowite pomijanie oczekiwań społecznych ujawnianych w trakcie konsultacji społecznych oraz protestów towarzyszących tym działaniom.

Oznacza to, że polska polityka energetyczna jest nakierowana na ochronę dominującej roli branży górniczej przy równoczesnym marginalizowaniu oczekiwań społeczeństwa co do modernizacji sektora. Pomijanie oczekiwań społecznych oznacza brak stosowania konwencji z Aarhus mimo jej formalnego ujęcia w krajowych przepisach. Koszty tej prowęglowej polityki energetycznej poniesie całe społeczeństwo, które odczuje wzrost cen energii związany z koniecznością zakupu uprawnień do emisji zanieczyszczeń atmosfery.

LITERATURA

Badera J., 2010, *Konflikty społeczne na tle środowiskowym związane z udostępnianiem złóż kopalni w Polsce*, Gospodarka Surowcami Mineralnymi, t. 26, z. 1.

- Bednarz P., Kulawczuk P., Szcześniak A., 2010a, *Oczekiwania partnerów społecznych w zakresie konsultacji legislacyjnych w Polsce. Analiza wyników badań ankietowych*, Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym, Warszawa.
- Bednarz P., Kulawczuk P., Szcześniak A., 2010b, *Wykorzystanie konsultacji z mieszkańcami do lepszego rządzenia. Pokonywanie barier współpracy z partnerami społecznymi. Analiza badań jakościowych wśród władz publicznych*, Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym, Warszawa.
- Bołtromiuk A., Burger T., 2008, *Polacy w zwierciadle ekologicznym. Raport z badań nad świadomością ekologiczną Polaków w 2008 r.*, Instytut na Rzecz Ekorozwoju, Warszawa.
- Frączek P., 2008, *Wybrane uwarunkowania występowania syndromu NIMBY [w:] Nie-równości społeczne a wzrost gospodarczy. Spójność społeczno-ekonomiczna a modernizacja gospodarki*, z. nr 17, Wydawnictwo UR, Rzeszów, s. 314–324.
- Hartley N., Wood Ch., 2005, *Public participation in environmental impact assessment – implementing the Aarhus Convention*, „Energy policy”, nr 25, s. 319–340.
<http://stop-odkrywce.pl/>
- Jendrośka J., 2002, *Konwencja z Aarhus – geneza, status i kierunki rozwoju*, Centrum Prawa Regionalnego, Wrocław.
- Kałucki J., Baca K., 2009, *Gminy zamrożone na lata*, „Rzeczpospolita”, 30.11.2009 r.
- Kasztelewicz Z., Ptak M., 2009, *Wybrane problemy zabezpieczania złóż węgla brunatnego w Polsce dla odkrywkowej działalności górniczej*, „Polityka Energetyczna”, t. 12, z. 2/2, s. 263–276.
- Komentarz prawny w sprawie realizacji linii elektroenergetycznej czterotorowej, dwunapięciowej*, Ostrów–Zlewiska.
- Latek S., 2005, *Energetyka jądrowa: większość – za!*, „Energetyka”, październik.
- Lorenz U., 2008, *Główni światowi eksporterzy węgla energetycznego na rynek europejski – wybrane aspekty podaży i cen*, „Polityka energetyczna”, t. 11, z. 1.
- Łucki Z., Misiak W., 2010, *Energetyka a społeczeństwo*, PWN, Warszawa.
- Naczelny Sąd Administracyjny, Biuro Orzecznictwa, Wydział Prawa Europejskiego, *Konwencja z Aarhus oraz Rozporządzenie (WE) nr 1367/2006 w sprawie zastosowania postanowień Konwencji z Aarhus*, 2007.
- Naworyta W., 2009, *Wpływ uwarunkowań środowiskowych na możliwości racjonalnej gospodarki zasobami złóż węgla brunatnego w Polsce*, „Polityka Energetyczna”, t. 12, z. 2/2, s. 423–434.
- Polityka energetyczna Polski do 2030 roku*, 2009, Ministerstwo Gospodarki.
- Program działań wykonawczych na lata 2009–2012*. Załącznik 3. do „Polityki energetycznej Polski do 2030 roku”, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa.
- Raport z wyników konsultacji społecznych projektu polityki energetycznej Polski do roku 2030*, 2009, Ministerstwo Gospodarki.

Streszczenie

Celem opracowania jest przedstawienie uwarunkowań stosowania konwencji z Aarhus w Polsce. Główny nacisk został położony na kwestię referendum dotyczącego złoża węgla

brunatnego w pobliżu Legnicy oraz protesty społeczne dotyczące budowy kopalni węgla brunatnego w pobliżu jeziora Gopło. W końcowej części opracowania dokonano oceny stosunku przedstawicieli rządu do tych protestów oraz braku ich wpływu na prowadzoną w kraju politykę energetyczną.

The Aarhus Convention and the Low Protect of Mineral Deposit of Lignite Coal in Poland

Summary

This paper shows conditions of use Aarhus Convention in Poland. The main attention was put on the referendum about protect of mineral deposit of lignite coal near Legnica and public protest against mine of lignite coal near Gopło's lake. The end part of this paper asses attitude of Polish government to this protests and no influence to energy policy in our country.